

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CLASA A X-A

**PENTRU CICLUL INFERIOR AL LICEULUI
ȘI
PENTRU ȘCOLILE DE ARTE ȘI MESERII**

RELIGIE
(cultul ortodox)

Aprobat prin ordin al ministrului
Nr. 4598 / 31.08.2004

București, 2004

NOTA DE FUNDAMENTARE

privind elaborarea programelor școlare pentru clasele a IX-a și a X-a

Programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a, documente reglatoare componente ale curriculumului național au fost elaborate în conformitate cu:

- asumarea de către România a *Planului detaliat de lucru asupra obiectivelor sistemelor educaționale și de formare profesională din Europa*, ratificat de Consiliul European de la Barcelona, în 2002, și a *Declarației miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene cu privire la consolidarea cooperării europene în formarea profesională – „Declarația de la Copenhaga”*, convenită la Copenhaga în 2002;
- obiectivele actuale ale reformei învățământului din România vizând finalitățile, curriculumul și structura învățământului obligatoriu stabilite în conformitate cu prevederile Legii învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii nr. 268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr. 84/1995;
- nevoia de adaptare a curriculumului național la schimbările din structura învățământului preuniversitar: apartenența claselor a IX-a și a X-a deopotrivă la învățământul obligatoriu și la cel liceal;
- valorificarea experienței pozitive privind proiectarea curriculumului pentru învățământul liceal pornind de la competențe ca achiziții finale ale învățării, prin care se asigură accentuarea dimensiunii acționale în formarea elevilor;
- rolul și statutul disciplinelor școlare, stabilite în planurile cadru de învățământ aprobate prin ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5723/23.12.2003.

Structurarea noilor planuri cadru de învățământ pentru clasele a IX-a și a X-a pe componentele **trunchi comun** și **curriculum diferențiat** determină organizarea, la nivelul programei școlare, a ofertei educaționale centrale în competențe și conținuturi ale învățării prezentate distinct, pentru fiecare dintre aceste componente.

În aceste condiții, noile programe școlare pentru clasele a IX-a – a X-a au următoarea structură:

- **Notă de fundamentare**, elaborată în scopul prezentării relației dintre programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a și documentele de politică educațională și curriculară pe care acestea se fundamentează;
- **Notă de prezentare**, în care se detaliază rolul disciplinei de învățământ și statutul specific al acesteia în cadrul curriculumului național, precum și contribuția disciplinei de învățământ la cele opt domenii de competențe cheie stabilite la nivel european;
- **Competențe generale**, cu un nivel accentuat de complexitate, definite pe o disciplină de învățământ sau, după caz, pe o categorie de discipline de învățământ, pentru a evidenția achizițiile finale de învățare ale elevilor la sfârșitul învățământului obligatoriu și/ sau pentru a orienta pregătirea de specialitate a acestora;
- **Valori și atitudini**, finalități de natură axiologică, urmărite prin studiul disciplinei, definite pentru învățământul liceal;
- **Competențe specifice – conținuturi**, nucleul funcțional al programei școlare, definit pentru fiecare an de studiu;
- **Sugestii metodologice**, elaborate pentru a orienta proiectarea demersului didactic adecvat competențelor, valorilor și atitudinilor prevăzute în programele școlare.

NOTA DE PREZENTARE

Obiectivul general al disciplinei **Religie – cultul ortodox** constă în formarea personalității în concordanță cu valorile creștine, prin integrarea cunoștințelor religioase în structurarea de atitudini moral-creștine și prin aplicarea învățăturii de credință în viața proprie și a comunității.

Prin cunoștințele, atitudinile și valorile promovate, disciplina **Religie** contribuie la formarea competențelor cheie stabilite la nivelul Comisiei Europene, cu precădere la formarea celor care vizează domeniile: a învăța să înveți, competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice și „sensibilitate la cultură”. Contribuția **Religiei** la aceste domenii este prezentată detaliat astfel:

- **a învăța să înveți**
 - abilități: manifestarea autonomiei, a perseverenței și a disciplinei în procesul de învățare, reflecția critică asupra diferitelor aspecte ale învățării, din perspectiva propriei identități religioase și a atitudinii ecumenice;
 - atitudini: aprecierea pozitivă a învățării și a importanței acesteia pentru dezvoltarea proprie; adaptabilitate și flexibilitate în raportarea la cele învățate; automotivație și inițiativă în procesul de învățare; dorință de dezvoltare și perfecționare permanentă;
- **competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice**
 - cunoștințe: informații despre propria credință și despre alte credințe și convingeri; cunoștințe referitoare la principalele evenimente din istoria Bisericii; noțiuni referitoare la atitudini și comportamente creștine în relația cu aproapele și în raportarea la comunitate; modele biblice de comportament și de viață;
 - abilități: asumarea și susținerea propriei identități religioase; integrarea în comunități variate din punct de vedere al convingerilor; respectarea opiniilor și a comportamentelor semenilor; eliminarea din comportament a oricărei forme de violență pe criterii religioase; medierea situațiilor conflictuale care pot apărea la nivelul comunității;
 - atitudini: înțelegerea diferențelor dintre valorile specifice diferitelor religii; respectul față de cei de alte credințe și convingeri; responsabilitate în raport cu propriul comportament; acceptarea diversității și susținerea coeziunii la nivelul comunității; implicarea în viața comunității;
- **„sensibilizare la cultură”**
 - cunoștințe: contribuția religiei la cultura și civilizația universală (istorie, limbă, literatură, artă, civilizație etc.);
 - abilități: analizarea, compararea și dezbateră vizând rolul religiei în cultura universală;
 - atitudini: asumarea propriei identități religioase și manifestarea respectului pentru alte credințe; manifestarea unor atitudini pozitive față de formele de expresie culturală.

Disciplina **Religie** face parte din aria curriculară ”Om și societate” și i se alocă 1 oră/săptămână în trunchiul comun pentru toate filierele și profilurile învățământului liceal și pentru școlile de arte și meserii.

Programa școlară de **Religie** este structurată pe următoarele componente:

- competențe generale – comune pentru programele școlare de *Religie* ale tuturor cultelor;
- valori și atitudini – comune pentru programele școlare de *Religie* ale tuturor cultelor;
- competențe specifice asociate cu conținuturi;
- conținuturi ale învățării;
- sugestii metodologice;
- sugestii bibliografice pentru lectura suplimentară;
- sugestii pentru repertoriul de cântece și pentru audiții muzicale.

COMPETENȚE GENERALE

1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri
2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare
3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente
4. Aplicarea învățăturii de credință în viața personală și a comunității
5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

VALORI ȘI ATITUDINI

- Conștientizarea rolului învățăturilor Bisericii în viața personală și a comunității
- Dezvoltarea respectului față de cele sfinte
- Asumarea propriei identități religioase
- Responsabilitate în exercitarea drepturilor și a obligațiilor care decurg din apartenența la diferite identități (confesiune, națiune, comunitate, profesie, cultură etc.)
- Respect și înțelegere față de semenii de alte credințe și convingeri
- Grijă față de aproapele
- Interesul pentru aprofundarea cunoștințelor religioase în vederea permanentei deveniri spirituale

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Argumentarea importanței respectului persoanei față de cele sfinte	- Respectul față de cele sfinte: cinstirea sfintelor moaște, cinstirea sfintelor icoane, cinstirea sfintei cruci
1.2. Evidențierea elementelor definitorii ale ortodoxiei în contextul creștin universal și în cel românesc	- Ortodoxia în contextul creștinismului - Locașurile de cult ale creștinilor
1.3. Explicarea diferențelor dintre spiritualitatea creștină și alte concepții și practici	- Concepții și practici străine spiritualității creștine: superstiția, magia, astrologia, reîncarnarea, yoga

2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Utilizarea adecvată a termenilor specifici religiei în argumentarea învățăturii de credință ortodoxă	- Respectul față de cele sfinte - Poruncile divine - Libertate și opțiune
2.2. Analizarea, din perspectiva ortodoxă, a semnificațiilor actuale ale unor termeni specifici religiei în diferite contexte de comunicare (limbaj specializat, limbaj colocvial etc.)	- Ortodoxia în contextul creștinismului - Concepții și practici străine spiritualității creștine

3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Identificarea unor modele de comportament creștin, în exemplele biblice și în cele din istoria bisericească	- Respectul față de cele sfinte: cinstirea sfintelor moaște, cinstirea sfintelor icoane - Mitropoliți români, ctitori de cultură
3.2. Sintetizarea unor reguli de comportament specifice diferitelor contexte de viață, pe baza elementelor de morală creștină	- Poruncile divine - Conștiința morală - Libertate și opțiune

4. Aplicarea învățăturii de credință în viața personală și a comunității

Competențe specifice	Conținuturi
4.1. Identificarea modalităților concrete de aplicare a virtuților creștine în diferite situații de viață	- Libertate și responsabilitate în lumina credinței - Iubire și dreptate în viața creștină - Rugăciune și reconciliere
4.2. Analizarea consecințelor unor comportamente care încalcă morală creștină, asupra vieții personale și asupra comunității	- Poruncile divine - Conștiința morală - Libertate și opțiune: despre păcat, despre virtute
4.3. Argumentarea rolului cultului ortodox în viața creștinului	- Rolul și valoarea cultului ortodox în viața creștinului

5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Competențe specifice	Conținuturi
5.1. Sintetizarea contribuției mitropoliților români la dezvoltarea culturii naționale	- Mitropoliți români, ctitori de cultură
5.2. Identificarea elementelor religioase în diferite stiluri arhitecturale și în arhitectura diferitelor construcții (locașuri de cult, monumente, locuințe etc.)	- Locașurile de cult ale creștinilor. Apariție și dezvoltare în contextul culturii universale
5.3. Utilizarea cunoștințelor de istorie a religiilor în susținerea importanței respectului și dialogului între: oameni, comunități, Biserici	- Ortodoxia în contextul creștinismului

UNITĂȚI DE CONȚINUT

I. Dogmatică

- Respectul față de cele sfinte
 - Cinstirea sfintelor moaște
 - Cinstirea sfintelor icoane
 - Cinstirea sfintei cruci

II. Morală creștină

- Poruncile divine
 - Legea morală a Vechiului Testament (*Decalogul*)
 - Legea morală a Noului Testament (*Predica de pe munte*)
- Conștiința morală
- Libertate și opțiune
 - Despre păcat
 - Despre virtuți

III. Liturgică și artă

- Rolul și valoarea cultului ortodox în viața creștinului
- Locașurile de cult ale creștinilor. Apariție și dezvoltare în contextul culturii universale
 - Stiluri arhitecturale reprezentative
 - Stiluri arhitecturale românești

IV. Spiritualitate și misiune

- Libertate și responsabilitate în lumina credinței
- Iubire și dreptate în viața creștină
- Rugăciune și reconciliere

V. Religiiile în istorie

- Ortodoxia în contextul creștinismului

VI. Ortodoxie și cultură națională

- Mitropoliți români, ctitori de cultură (Varlaam, Dosoftei, Veniamin Costachi, Antim Ivireanu, Andrei Șaguna, Simion Ștefan, Grigorie Dascălu, Melchisedec Ștefănescu)

VII. Creștinismul și problemele lumii contemporane

- Concepții și practici străine spiritualității creștine
 - Superstiția
 - Magia
 - Astrologia
 - Reîncarnarea
 - Yoga

SUGESTII METODOLOGICE

Conținuturile propuse de programa școlară de Religie pentru clasa a X-a, cultul ortodox sunt organizate pe domenii tematice. O parte dintre aceste domenii le continuă pe cele abordate la nivelul claselor I-VIII, propunând teme de sinteză și oferind oportunități de valorificare a cunoștințelor asimilate în anii anteriori: dogmatică, morală creștină, liturgică, spiritualitate și misiune. Alte domenii sunt nou introduse, sunt comune pentru clasele IX-X și propun conținuturi cu caracter mai complex, posibil de abordat la nivelul elevilor de clasa a X-a: religiile în istorie, ortodoxia și creștinismul în contextul culturii naționale și universale, creștinismul și problemele lumii contemporane.

Temele au fost selectate din perspectiva următoarelor principii:

- accentuarea caracterului pragmatic al conținuturilor, prin centrarea pe dezvoltarea de atitudini și de comportamente;
- referirea la aspecte actuale din viața personală a adolescenților, din viața comunității, din istoria religiilor și din istoria Bisericii;
- corelarea cunoștințelor specifice religiei cu cele dobândite la alte discipline de învățământ, mai ales la nivelul ariei curriculare "Om și societate" (Istorie, Geografie, Psihologie).

Prezentul curriculum este conceput într-o manieră flexibilă, care permite profesorului libertatea de opțiune în abordarea demersului didactic, prin:

- alegerea succesiunii capitolelor sau a temelor, în funcție de caracteristicile clasei sau de evenimentele religioase, cu condiția respectării logicii interne a domeniului și a parcurgerii integrale a materiei prevăzute în programă;
- alegerea de metode, activități și stiluri variate, adecvate particularităților elevilor și ale clasei, precum și în concordanță cu competențele precizate pentru fiecare nivel.

Se recomandă utilizarea unor activități de învățare, precum:

- dialogul, dezbaterile privind importanța și rolul diferitelor elemente (de dogmatică, de morală creștină, de istorie a religiilor);
- analiza asemănărilor și a deosebirilor (între forme de cinstire a celor sfinte, între religii, între textele religioase și cele laice pe teme comune etc.);
- studiul de caz cu rol de exemplificare a elementelor de morală creștină;
- analiza unor modele de acțiune privind implicarea în rezolvarea unor probleme concrete din viața comunității;
- argumentarea biblică și patristică;

- utilizarea calculatorului și a altor mijloace audio-vizuale pentru ilustrarea unor teme, pentru căutarea de informații, pentru documentarea pe o temă dată;
- vizite la locașuri de cult.

În cadrul orei de *Religie*, evaluarea trebuie să aibă caracter formativ, cu scopul de a-l învăța pe elev să se autoevalueze în acord cu valorile creștine. Prin evaluare, valorizarea efortului de învățare al elevului și analiza progresului acestuia în învățare trebuie completate cu motivarea sa pentru aplicarea în practică a învățăturilor de credință. Deoarece formele clasice de evaluare au, pentru educația religioasă, limite mai accentuate decât în cazul altor discipline de studiu, se recomandă utilizarea unor modalități complementare de evaluare: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a comportamentului elevilor în spațiul școlii și în afara acestuia.

LISTĂ DE TERMENI

act martiric; adulter; altar; artă decorativă; astrologie; biserică; canon; catacombe; conștiință morală; credință; cruce; cruce greacă; cruce latină; cultură; Decalogul; doxologie; dreptate; fariseu; icoană; iconoclast; iubire; lege; libertate; magie; martir; mitropolit; moaște; naos; păcat; poruncă; predestinație; Predica de pe munte; pronaos; prooroc; reconciliere; reîncarnare; responsabilitate; rugăciune; sincretism religios; stil arhitectural; superstiție; vameș; virtute; yoga.

SUGESTII DE BIBLIOGRAFIE PENTRU LECTURA SUPLIMENTARĂ

1. *Biblia*
2. *Actele martirice*
3. Anania, Valeriu, *Cerurile Oltului*
4. Antim Ivireanu, *Didahii*
5. Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și simțire românească* (selectiv)
6. Bălan, Ioanichie, *Sfintele moaște din România*
7. Braniște, Ene, Braniște, Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*
8. *Carte de rugăciuni*
9. *Catehism creștin ortodox*
10. Drîmba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației* (selectiv)
11. Evdochimov, Paul, *Arta icoanei*
12. Sfântul Ioan Damaschinul, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor* (selectiv)
13. Sfântul Ioan Damaschinul, *Dogmatica* (selectiv)
14. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei* (Predica de pe munte)
15. Nicodim Măndiță, *Minunile Sfintei Cruci în viețile sfinților*
16. *Patericul românesc*
17. *Poezia română religioasă, I. de la Dosoftei la Nichifor Crainic*
18. *Sfinți români, apărători ai legii strămoșești*
19. Stăniloae, Dumitru, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*
20. *Viețile sfinților*

SUGESTII PENTRU REPERTORIUL DE CÂNTECE ȘI PENTRU AUDIȚIILE

Repertoriul de cântece

1. *Colinde*
2. *Carte de cântări bisericești*
3. *Slujbele Sfinților Români din Transilvania și alte cântări religioase*

Audiții muzicale

1. G. Fr. Haendel, Corul “Aleluia”, în Oratoriul *Messia*
2. H. Berlioz, “Visul unei nopți de Sabat”, în *Simfonia fantastică*, Op.14
3. J. Haydn, Oratoriul *Creațiunea* (fragment)
4. L. van Beethoven, “Agnus Dei”, în *Missa Solemnis*
5. L. van Beethoven, “Oda Bucuriei” (pe un text de Fr. Schiller), în *Simfonia a IX– a în Re minor*
6. Nicolae Lungu, *Liturghia bizantină pe melodii tradiționale ortodoxe române*
7. P. I. Ceaikovski, *Liturghia*
8. “Polihronion pentru Antim Ivireanul” (fragment), în *Documente ale culturii vocale în Muntenia, Moldova și Transilvania*, Discul nr. II, Corul de cameră “Madrigal”
9. W. A. Mozart, “Lacrymosa”, în *Requiem*